

Kritika uprizoritve po spletu

Veseloigra za čudovite igralke

Simona Semenič: jerebika, štrudelj, ples pa še kaj, **SNG Nova Gorica** in Slovensko mladinsko gledališče, ogled prenosa premiere iz **SNG Nova Gorica** 8. aprila

Petra Vidali

Jerebika, štrudelj, ples pa še kaj se "godi na velikega šmarna dan v letu gospodovem 1963 v vasi v Vipavski dolini". Zato naj "igralci govorijo v podnanaškem narečju, v kolikor je nemogoče zagotoviti natančno narečje, naj govorijo v slovenskem splošno pogovornem jeziku." Ne morem presoditi, kako natančno podnanaško govorijo v uprizoritvi, ampak verjamem, da govorijo tako, kot si je avtorica želela. Vsekakor pa lahko po ogledu prenosa uprizoritve rečemo, da nenarečna uprizoritev ne bi bila smiselna. Oziroma da bi jerebika, štrudelj, ples pa še kaj (avtorica namerno ne uporablja velike začetnice) brez narečja izgubili velik del smisla. Ta "veseloigra z Vipavskega" mora biti narejena kot vipavske zdrave. Simona Semenič v sodobni slovenski dramski moment tako imenovane ljudske komedije seveda ne "vrača", ampak jo uporablja na sodoben način, vseeno pa je učinkovitost uporabe z izbranim narečjem in temperamentom, ki ga pregovorno pripisujemo govorkam in govorcem tega narečja, bistveno večja.

Torej, na 15. avgust sredi trdega socializma vaščani pripravljajo dva dogodka ob isti uri – mašo za veliki šmaren z gospodom škofom in proslavo za dan graničarjev JNA s tovarišem sekretarjem izvršnega komiteja centralnega komiteja. Medtem ko dvigajo eni zastave in drugi križ in se vse bolj delijo, se tudi vse bolj prepletajo. Ližejo, sesajo, okušajo, božajo drug drugega ali sami sebe in vse glasneje vzdihujejo. Ampak ko naj bi nastopil klimaks, orgazem tega dneva, škofa in sekretarja ni. Prazna maša in prazna proslava pa se zlijeta v vseljudski ples.

Ustvarjalci uprizoritve so zapisali: "Na prvi pogled je jerebika, štrudelj, ples pa še kaj igra o nekem zgodovinskem času in temeljni slovenski ideološki razklanosti. A bolj ko se zadeva razpleta, bolj postaja portret sodobne slovenske družbe, v kateri ideološko prepričanje zlahka zamenja pragmatična korist." Sama bi bolj rekla, da razplet pokaže prazno mesto tega vseslovenskega klanja, ki mu pravimo kulturni boj. Z neprihodom škofa in sekretarja pokaže, kako sta umanjkala oziroma se nekje izgubila domnevna garancija in smisel. "Pragmatična korist", ki da zamenja prepričanje, pa je tudi malo preozek pojem. Seksualnost lahko razumemo kot premoč materialnega, telesnega, mesenega nad idejnim ali ideološkim, ne moremo pa je povsem zreducirati na metaforo za nebrzdano grabljenje materialnih dobrin oziroma koristi - pa naj gre za krajo, ki jo izvaja vsakokratna oblast, ali za potrošništvo, ki ga izvaja ljudstvo. V tej

seksualnosti je hkrati drugačno, živo, polno življenje oziroma je vsaj želja po njem.

In če sama uporaba seksualnosti to igro približuje ljudskosti, jo količina in način od tam bistveno oddaljujeta. Že res, da se v ljudskih komedijah na veliko parčkajo, ampak o "stvari" sami pa predvsem natolcujejo in nanjo namigujejo. V nobeni ljudski (pa tudi ne meščanski ali kakršnikoli drugi že) ni toliko eksplicitno seksualnega. Pred lektorsko in tudi vsemi drugimi didaskalijami je ta: "V kolikor imajo igralke in igralci kakršenkoli predsodek ali težave z goloto in seksualnostjo na odru, naj ne sodelujejo pri uprizorjanju tega besedila." Uprizoritev napotek s pridom uporabi: zato, ker igralci Slovenskega mladinskega gledališča pregovorno radi skačejo goli po odru, so jih povabili h koprodukciji. Da bi to demonstriali, enega igralca Mladinskega (Primoža Bezjaka, jasno) res slečejo do nagega, potem pa fizično goloto pametno dozirajo. Ženski toplesi in noge in hlinjene seksualne dejavnosti tudi za slovensko narodno gledališče niso tabu, drugače pa je, če jih je toliko, če si vzamejo toliko časa in toliko besed. Potem postane to moment, ko bi se lahko stvar iz komičnosti prevesila v nelagodje. Oziroma razlog, zaradi katerega je menda nekaj gledališč uprizoritev tega besedila zavrnilo. Tudi to se zdi argument za tezo, da je seksualnost več kot metafora: eksplicitna in pretirana družbena kritika na odru ni problematična, seksualnost pa je.

Kot je pri besedilih Simone Semenič v navadi, se poročanje prepleta z dejanji, akterji s poročevalci, uprizoritveni napotki z replikami, preteklost s sedanjo-stjo ... V drami med enim in drugim prizorom na ta praznični dan žvenketajo kozarci (čin, čin, čin čin, čin, čin), v uprizoritvi se fokus samo prestavi na drugo mesto na odru. Režiser Jure Novak si je ob scenski in drugih podporah zamislil simultanko z izjemno

dinamičnim prometom. Kot povezovalni element je izpostavil lik Nune na biciklu (v drami domala sanjska prikazen, ki si jo želijo moški in ženske) in ji pametno naložil vlogo seksualne poročevalke, vse igralce pa občasno naredil za aktivne priče. In ker jih je imel že tako zbrane, je moral enkrat uprizoriti tudi vsesplošno orgijo, ki je v drami ni.

Reporterko in komentatorko je - tudi ne brez navezave na vloge v Mladincu - sijajno odigrala Nataša Keser. Še pred njo pa je treba v vlogi farške kuharice na piedestal postaviti Marjuto Slamič. In takoj ob njiju Ano Facchini, Patrizio Jurinčič Finžgar, Heleno Peršuh, Damjano Černe, Drago Potočnjak, vse ženske skratka. Seksualnost je bila v prvem planu še v eni drami Simone Semenič iz zadnjega obdobja, to jabolko, zlato. A če gre tam izključno za ženske in njihovo seksualnost, je tukaj vseeno prostor tudi za moške želje in potrebe. Ampak naj jim da še toliko vlog in možnosti, moški ob teh ženskah ne pridejo do izraza. Nimajo šanse. So ali sanjači ali pofuklji, oboji pa pretežno brez temperamenta in brez radosti. Ženske so, kot je ob romanu Mesečniki Svetlane Slapšak rekel Dušan Jovanović, preprosto "bolj nadarjene za življenje". In tudi v tem je moč dramatike Simone Semenič - ne le, da ženskam da vloge, da jim vloge, v katerih so lahko polnokrvne in celostne.

Uprizoritev oziroma posnetek uprizoritve - režiser je bil Martin Draksler - nam ves čas dasta vedeti, da ne sedimo v dvorani. (Didaskalija, da naj scenografija "do te mere vzbuja domačnost, da bo imel gledalec občutek, da se lahko iz svojega stola v parterju tokom predstave premakne tudi na oder, če želi", je v teh časih čista ironična figura.) Ne samo zato, ker je snemalna ekipa vključena v frekventni odrski promet - ne le da ni skrita, ampak v uprizoritvi tudi nastopa -, ampak predvsem zato, ker znotraj tega tranzita zelo določno režira igralčev pogled. Pri simultanki, ko je vselej pred nami več prizorišč in prizorov, bi sami brez dvoma med njimi preklapljali počasneje, kot to počne kamera, in

se v nobenem primeru ne bi mogli na središčno dogajanje fokusirati tako, kot se lahko s pomočjo posnetka. Prepričana sem, da bi bili nad sijajnimi igralkami navdušeni tudi v živo, ampak nikoli se jim ne bi mogli približati tako voajeristično, kot se jim lahko tukaj. (Res nepozaben je predvsem obraz Marjute Slamič.) Razen tega pa kamera po svoje diktira tudi tempo predstave. Vprašanje je, ali bi se nam v dvorani zdela tako dinamična.

Glede na napovedi uprizoritve (izjave režiserja in dramaturške analize v gledališkem listu) bi pričakovala uprizoritev, ki bo drami snela komedijsko masko in poudarjala elemente, ki bi gledalca zbudili, znervirali, ga prikrajšali za udobje in užitek. Vendar se to ne zgodi. Seksualnost ostane vesela in tudi momenti za Semeničevo značilnih zaustavitev toka, v katerih se na oder splazi posebna žalost, niso deležni večje pozornosti. Jerebika, štrudelj, ples in še kaj na novogoriškem odru je tako predvsem sodobna veseloigra z odličnimi igralkami in kot takšno je z veseljem priporočam.

Moški ob teh ženskah ne pridejo do izraza. Nimajo šanse. So ali sanjači ali pofuklji, oboji pa pretežno brez temperamenta in brez radosti

Ustvarjalci uprizoritve

Režiser Jure Novak
 Dramaturg Marko Bratuš
 Asistentka dramaturga Alja Lobnik
 Avtor jezikovne priredbe Srečko Fišer
 Lektorja Srečko Fišer, Anja Pišot
 Scenografinja Urša Vidic
 Kostumografinja Dajana Ljubičić
 Avtor glasbe Uroš Buh
 Koreograf Branko Potočan
 Oblikovalec svetlobe Andrej Hajdinjak
 Oblikovalka maske in frizure Muhair
 Asistentka scenografije Mojca Madon
 Asistentka kostumografije Monika Colja
 Igrajo
 Marjuta Slamič

Patrizia Jurinčič Finžgar
Helena Peršuh
Damjana Černe
Ana Facchini
Draga Potočnjak
Nataša Keser k. g.
Iztok Mlakar
Andrej Zalesjak
Blaž Šef
Matej Recer
Primož Bezjak
Željko Hrs
Blaž Valič

Patrizia Jurinčič Finžgar in Marjuta
Slamič, v ozdaju pa Nataša Keser,
Damjana Černe in Ana Facchini
Foto: Peter UHAN